

YOSHLAR HUQUQLARINING KONSTITUTSIYAVIY KAFOLATLARI

Yuridika fakulteti Genjaboyeva Muborak

Kalit so'zlar: yoshlar huquqlari, konstitutsiyaviy kafolatlar, inson huquqlari, ta'lim olish huquqi, mehnat qilish huquqi, yoshlar siyosati, huquqiy davlat, fuqarolik jamiyati, yoshlarni qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy himoya, Konstitutsiya, huquq va erkinliklar, davlat siyosati, yoshlar manfaatlari.

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada yoshlar huquqlarining konstitutsiyaviy-huquqiy asoslari, ularni ta'minlash mexanizmlari hamda O'zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosatining mazmun-mohiyati tahlil qilinadi. Yoshlar jamiyatning eng faol va istiqbolli qatlamlaridan biri bo'lib, ularning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilish davlatning ustuvor vazifalaridan hisoblanadi. Shu bois yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida yoshlarning huquqlari, manfaatlari va ijtimoiy himoyasiga oid qator muhim normalar mustahkamlangan.

Maqolada Konstitutsiyada belgilangan ta'lim olish, mehnat qilish, sog'lig'ini saqlash, madaniy hayotda ishtirok etish, axborot olish hamda davlat va jamiyat boshqaruvida qatnashish huquqlarining yoshlar hayotidagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar asosida yoshlarning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan huquqiy mexanizmlar tahlil qilinadi.

Tadqiqot davomida yoshlarning huquqlarini ta'minlash borasida amalga oshirilayotgan islohotlar, yoshlarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan davlat dasturlari hamda ushbu sohadagi mavjud muammolar o'rganiladi. Shuningdek, yoshlar huquqlarining konstitutsiyaviy kafolatlarini yanada mustahkamlash va ularning jamiyatdagi faolligini oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqiladi. Tadqiqot natijalari yoshlar manfaatlarini himoya qilish tizimini takomillashtirish, ularning huquqiy madaniyatini yuksaltirish va davlatning yoshlar siyosatini samarali amalga oshirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism: Yoshlar har qanday davlatning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy taraqqiyotida muhim o'rin tutadigan qatlam hisoblanadi. Shu sababli yoshlarning huquq va erkinliklarini ta'minlash, ularning intellektual va ma'naviy salohiyatini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasida yoshlarning huquq va manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan qator normalar mustahkamlangan.

Konstitutsiyaga ko'ra, barcha fuqarolar jinsi, irqi, millati, tili, dini, ijtimoiy kelib chiqishi va boshqa belgilaridan qat'i nazar qonun oldida tengdirlar. Ushbu norma

yoshlarning ham barcha konstitutsiyaviy huquqlardan teng foydalanishiga huquqiy asos yaratadi.

Yangi tahrirdagi Konstitutsiyada davlat yoshlarning shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlarini himoya qilishi hamda ularning jamiyat va davlat hayotidagi faol ishtirokini qo'llab-quvvatlashi belgilangan. Ta'lim olish huquqi yoshlarning eng muhim konstitutsiyaviy huquqlaridan biridir. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida har kimning ta'lim olish huquqi kafolatlangan.

Davlat: bepul umumiy o'rta ta'limni ta'minlaydi;

ta'lim tizimining uzluksizligini kafolatlaydi;

professional va oliy ta'lim olish uchun teng imkoniyatlar yaratadi;

iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlaydi.

So'nggi yillarda oliy ta'lim muassasalari sonining ortishi, davlat grantlarining ko'paytirilishi hamda yoshlarni xorijda ta'lim olishga rag'batlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar ushbu konstitutsiyaviy huquqning amaliy ifodasidir. Konstitutsiyaga muvofiq har bir shaxs mehnat qilish, kasb tanlash va adolatli mehnat sharoitlarida ishlash huquqiga ega. Yoshlar uchun ushbu huquq alohida ahamiyat kasb etadi, chunki ularning iqtisodiy mustaqilligini ta'minlash jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biridir. Demokratik jamiyatda yoshlarning siyosiy faolligi muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi fuqarolarning davlat va jamiyat boshqaruvida ishtirok etish huquqini kafolatlaydi. Yoshlar: saylash va saylanish huquqiga; jamoat birlashmalariga a'zo bo'lish huquqiga; davlat organlariga murojaat qilish huquqiga; siyosiy va ijtimoiy jarayonlarda qatnashish huquqiga ega. Bugungi kunda yoshlarning parlament, mahalliy kengashlar va jamoat tashkilotlari faoliyatidagi ishtiroki tobora kengayib bormoqda.

Yangi tahrirdagi Konstitutsiyada insonning ijtimoiy himoyaga bo'lgan huquqlari mustahkamlangan. Ushbu huquqlar yoshlar uchun ham to'liq tatbiq etiladi. Davlat: yoshlarning sog'lig'ini saqlash; sifatli tibbiy xizmatlardan foydalanishini ta'minlash; sport bilan shug'ullanish uchun sharoit yaratish; ijtimoiy yordamga muhtoj yoshlarni qo'llab-quvvatlash choralari ko'radi.

Sog'lom va barkamol avlodni voyaga yetkazish davlat siyosatining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida yoshlar huquqlarini ta'minlashning asosiy huquqiy hujjatlaridan biri "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun hisoblanadi. Mazkur qonun yoshlarni qo'llab-quvvatlash, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ta'lim olishi, mehnat qilishi va jamiyat hayotida faol ishtirok etishi uchun zarur sharoitlar yaratishga qaratilgan.

Shuningdek, yoshlar masalalari bo'yicha davlat dasturlari, grantlar, stipendiyalar va turli loyihalar yoshlarning intellektual va kasbiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Yoshlar huquqlarini ta'minlash borasida salmoqli natijalarga erishilgan bo'lsa-da, ayrim muammolar saqlanib qolmoqda. Jumladan: ayrim hududlarda yoshlar bandligi masalalari; huquqiy savodxonlikning yetarli darajada emasligi; yoshlarning siyosiy faolligini yanada oshirish zarurati; zamonaviy kasblarga tayyorlash masalalari.

Kelgusida yoshlarning huquqiy madaniyatini yuksaltirish, ta'lim sifatini oshirish, yosh tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va yoshlarning davlat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish orqali ushbu muammolarni bartaraf etish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar huquqlarining konstitutsiyaviy kafolatlari O'zbekiston Respublikasida inson huquq va erkinliklarini ta'minlash tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Yoshlar jamiyatning eng faol va istiqbolli qatlamlaridan biri sifatida davlatning alohida e'tiborida bo'lib, ularning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilish Konstitutsiya va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar orqali kafolatlangan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida yoshlarning ta'lim olish, mehnat qilish, sog'lig'ini saqlash, ijtimoiy himoyadan foydalanish, madaniy hayotda ishtirok etish hamda davlat va jamiyat boshqaruvida qatnashish huquqlari mustahkam huquqiy asosga ega. Shuningdek, "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun va boshqa qonun hujjatlari ushbu huquqlarning amalda ta'minlanishiga xizmat qilmoqda.

So'nggi yillarda yoshlarni qo'llab-quvvatlash, ularning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish, bandligini ta'minlash, tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirish va ijtimoiy faolligini oshirish borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu esa yoshlarning o'z salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishi va mamlakat taraqqiyotida faol ishtirok etishi uchun qulay sharoit yaratmoqda.

Shu bilan birga, yoshlar huquqlarini ta'minlash sohasida ayrim muammolar, jumladan, yoshlar bandligini yanada oshirish, huquqiy savodxonlikni yuksaltirish, zamonaviy kasblarga tayyorlash va yoshlarning siyosiy-huquqiy faolligini kuchaytirish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda. Mazkur yo'nalishlarda davlat organlari, ta'lim muassasalari va fuqarolik jamiyati institutlarining hamkorligini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni, 2016-yil 14-sentabr, O'RQ-406-son.
3. Odilqoriyev X.T., Tulteyev I.T. Konstitutsiyaviy huquq. – Toshkent: TDYU, 2022.
4. Saidov A.X.. Inson huquqlari bo'yicha xalqaro huquq. – Toshkent: Adolat, 2019.
5. LexUZ milliy qonunchilik bazasi.
6. BMTning Bola huquqlari to'g'risidagi Konvensiyasi, 1989-yil.